

Nr 553.

Av herr **Tengström**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 271, angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen nr 271 angående lönereglering för lärare vid de allmänna läroverken m. fl. statliga undervisningsanstalter m. m. av den 5 mars 1937 har Kungl. Maj:t på grundval av 1936 års lärarutbildningssakkunnigas betänkande framlagt förslag om provisorisk utvidgning av provårsinstitutionen. Enligt propositionen skulle denna utvidgning bestå däri, att vid de nuvarande provårsläroverken ett större antal lärarkandidater antoges, men att en del av deras utbildning, i fråga om såväl handledning som auskultation, förlades till andra läroanstalter än de egentliga provårsläroverken för att möjliggöra mottagandet av det ökade antalet. För rektorer vid dessa andra läroanstalter föreslås i enlighet med sakkunnigbetänkandet ökade arvoden; för lärare, som tagas i anspråk för handledning av lärarkandidaterna, föreslås handledararvoden men *icke* de lärararvoden om 300 kronor, som tillkomma samtliga ordinarie lärare vid provårsläroverken.

Då Kungl. Maj:t och alla i ärendet hörda myndigheter samt den pedagogiska erfarenheten stämma överens däri, att en utvidgning av provårsinstitutionen för närvarande är nödvändig för fyllandet av läroverkens behov av utbildade lärarkrafter, kan diskussionen under avvaktan på den definitiva lösningen av lärarutbildningen i sin helhet begränsas till frågan om den under nuvarande förhållanden lämpligaste lösningen av provårsproblemet. Den i kungl. propositionen föreslagna anordningen att på andra undervisningsanstalter än provårsläroverken avlasta den ökning i arbetet, som den nödvändiga ökningen av antalet lärarkandidater medför, kommer att resultera i att handledare vid dessa andra läroverk *icke* få åtnjuta den lönekomensation, som tillkommer lärare vid provårsläroverk. Lärarutbildningssakkunnigas motivering för att lärare vid dessa andra läroanstalter ej böra erhålla lärararvoden, på vilken motivering Kungl. Maj:t grundar sitt förslag, är den, att deras befattning med den praktiska lärarutbildningen är relativt begränsad och »att lärararvoden ej utginge vid högre latinläroverket i Göteborg, som ... för närvarande hade en likartad användning», (prop., s. 208). Här-

emot kan anföras: 1:o) att det torde vara ytterst svårt att på förhand utan hänsynstagande till den praktiska utformningen av provårshandledningen från fall till fall bedöma graden »av den relativt begränsade omfattningen av deras befattning med den praktiska lärarutbildningen» (prop., sid. 208), samt att med anspråk på rättvisa fastslå, att denna »deras befattning med den praktiska lärarutbildningen» icke svarar mot det arvode, som alltid utgår till lärare vid provårsläroverk, även om de i mindre eller ingen utsträckning tjänstgöra som handledare; 2:o) att den åsyftade provårsundervisningen, som sedan år 1925 utan särskilt lärararvode åt handledarna ägt rum vid t. ex. högre latinläroverket i Göteborg, är ett *frivilligt* åtagande av lärarna i klassiska språk, vilket icke bör kunna bli prejudicerande för ett stadgande, som skulle *ålägga* lärare att för ojämförigt mindre lön än provårsläroverkens lärare utföra ett pedagogiskt arbete, som måste anses likvärdigt med de senares.

Högre latinläroverket i Göteborg var till utgången av år 1922 provårsläroverk. Den indragning av provårsundervisningen, som då skedde, visade sig emellertid förhastad, enär redan vårterminen 1925 provårskurs i latin måste med Kungl. Maj:ts särskilda medgivande dit förläggas. Då Kungl. Maj:t den 13 november 1924 medgav en lärarkandidat rätt att samtidigt med att han i vanlig ordning genomgick provårskurs vid högre realläroverket i Göteborg i engelska och franska, utan kostnad för statsverket jämväl genomgå provårskurs i latin vid högre latinläroverket i Göteborg, framhöll skolöverstyrelsen i sitt tillstyrkande, att »ett sådant tillfälligt och partiellt återupplivande av kursen, som satts i fråga, icke torde kunna åläggas rektor och lärare», men att skolöverstyrelsen inhämtat »att rektor och vederbörande lärare ingenting hava att invända mot den ifrågasatta anordningen samt att preliminär överenskommelse har träffats mellan å ena sidan dem, å andra sidan sökanden angående den ersättning, som kan anses skälig för det extra arbete, anordningen skulle förorsaka rektor och lärare.» Skolöverstyrelsen understryker sålunda härvidlag åtagandets frivillighet. Med anledning av att dylika provårskurser i klassiska språk även sedermera förlades till högre latinläroverket i Göteborg, framhöll ämneskonferensen i klassiska språk vid detta läroverk i skrivelse till Kungl. Maj:t den 5 september 1934, att då en »anordning som av kungl. skolöverstyrelsen den 30 oktober 1924 betecknades som 'ett tillfälligt och partiellt återupplivande' av provårskursen vid högre latinläroverket... visat sig motsvara ett konstant behov och utvecklats till en fast institution», det icke syntes konferensen rimligt, »att denna i fortsättningen behåller karaktären av ett lärarnas frivilliga åtagande, varvid förutsättes, att dessa som ersättning för sitt ökade arbete endast skola erhålla en ringa del av det särskilda arvode, som utgår till samtliga ordinarie lärare vid provårsläroverk.» Konferensen hemställde därför i underdånighet, »att ordinarie lärare vid

högre latinläroverket i Göteborg, vilkas tjänst omfattar latin eller latin och grekiska, måtte bliva i fråga om såväl åligganden som löneförmåner jämställda med ordinarie ämneslärare vid provårsläroverk.» Då under nuvarande förhållanden den i kungl. propositionen avsedda utvidgningen av provårsinstitutionen synes skola gälla även andra ämnen än latin och grekiska, bör i ovannämnda skrivelse förda resonemang äga tillämpning på samtliga av de nya uppgifterna berörda ämneslärarna vid de läroanstalter, till vilka delar av de ordinarie provårsläroverkens utbildningskurser förläggas.

På sid. 223 i den kungl. propositionen säges, att »här ifrågavarande lärare torde erhålla en fullt tillräcklig ersättning, om de i enlighet med de sakkunnigas förslag komma i åtnjutande av handledararvoden, i den mån de utnyttjas för handledning.» Här knäsatte en löneprincip, som av vederbörande lärare måste komma att uppfattas som en orättvisa. Alla ordinarie lärare vid provårsläroverken skulle erhålla särskilda *lärararvoden* och därutöver *specialarvoden*, om de deltog i provårshandledning. Lärare vid andra läroanstalter skulle bli skyldiga att utöver den direkta provårshandledningen, för vilken även de skulle erhålla arvoden, *gratis* utföra allt det merarbete, som följer av deras skyldighet att stå *alla* lärarkandidater vid läroverket till tjänst för auskultation, rådgivning, sammanträden etc. Denna sparsamhet från Kungl. Maj:ts sida står föga i samklang med den på senare tid allt oftare hörda åsikten från det allmännas sida, att provåret vore en synnerligen viktig institution, som borde bringas till allt större effektivitet. Om denna kan åstadkommas genom njugghet mot dem, som skola effektuera statens önskemål på den punkten, kan med skäl dragas i tvivelsmål.

I anslutning till vad som ovan anförts får jag hemställa, att riksdagen ville i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 271 besluta,
att lärare vid icke-provårsläroverk, som tages i anspråk för handledning av lärarkandidater, må utom *handledararvode* åtnjuta *lärararvode* med 300 kronor per läsår.

Stockholm den 10 april 1937.

C. G. Tengström.